

muut kansalaisryhmät isänmaassamme. Suomen itse-
näisyysjuhla on sentakia etupäässä Suomen köyhäli-
sön juhla par préférence, juhla, johon se voi sydämen
pohjasta ja sielunsa koko innolla osaa ottaa.

15. 1. 18.

SOVINTOA JA RAUHAA.

Tapasin eilen, maanantaina, sattumalta erään luotettavan henkilön, joka tuli Tampereelta. Hän kertoi minulle pöyrityttäviä seikkoja taisteluista, joita vielä viime perjantai-iltana käytiin Tampereen kaduilla; kertoi suurten kivitalojen luhistumisesta, kokonaisten kaupunginosien, varsinkin pikkueläjien korttelien ja esikaupunkien tuhoutumisesta ja molempien taistelevien puolten ruumiskasoista kaduilla. Sanomaton kauhu ja tuska valtasi minut, kun kuulin tämän kaiken.

Eikö tästä kauhistuttavasta, hirveästä kansalaisten keskinäisestä murhaamisesta voi saada loppua? Eikö *millään ehdoilla* voida rakentaa rauhaa ja sopua? Eikö laiha sovinto ole parempi kuin lihava voitto, kun se nähtävästi on niin hirveän kalliisti ostettava?

Tampereen ja Toijalan välillä on punaisilla uusi, luja puolustuslinja, joka ei liene yhtä helposti vallattavissa kuin edellinen. Mutta jos sekin murtuu kaikesta huolimatta? Silloin odottaa kaikkia Etelä-Suomen kaupunkia ainakin yhtä surkea kohtalo kuin Tamperetta. Ja mitä kärsii koko meidän kulttuurikehityksemme, jos pääkaupungin sivistysaarteet tuhoutuvat? Mitä seurauksia oli siinä suhteessa Turun palosta noin sata vuotta sitte? Pitääkö yhtä paljon ruumiita kasaantua kaikille Eteläsuomen kaupunkien kaduille kuin Tampereella, jossa *vielä* perjantaina taisteltiin elämästä ja kuolemasta? Sillä minulle on kiven kovaan vakuutettu, että punaiset ennen kuolevat kuin ehdoitta antautuvat.

Suuri Jumala, pitääkö meidän tosiaan saattaa asiat sille kannalle? Eivätkö mitkään järkisyyt enää pysty ihmisiin, joskin on erehdytty ja kuljettu harhaan, toinen kuin toinenkin?

Ja toisen tai toisen ehdoton voitto tulee kaikissa tapauksissa merkitsemään kohta taas purkautuvan tulivuoren rinteellä elämistä. Voittaja käy aina ylpeäksi. Järkevät ainekset eivät yleensä pääse määräämään, *kun voitto on taattu*, vaan joukot, suuret massat, jotka järkevien aineiden neuvoista välittämättä tahtovat pusertaa itsellensä *hetkiseksi* niin paljon kuin suinkin. Otaksutaan esim., että tällä hetkellä hirveitten tapahtumien jälkeen valkoiset voittavat, vaikka todellisuudessa *lopullisesti* voikin käydä aivan toisin. Voittajan suuret joukot ahmivat silloin voiton tuloksia voitettujen kustannuksella — ihan sakkaan asti. Suuret massat eivät tule noudattamaan kohtuutta käyttäessään saalista hyväkseen. Mutta ne kylvävät silloin vastustajiensa, heidän lastensa ja lastenlastensa sydämiin semmoisia kauhean vihan siemeniä, jotka ainoastaan odottavat »sopivaa» ilmaa kehittyäkseen suuriksi puiksi. Ja minä luulen, että tällainen »sopiva» tilaisuus on »ovemme edessä». Ranskan ja Venäjän suurten vallankumousten perästä seuraa läheisessä tulevaisuudessa *aivan varmaan* Keski-Euroopan, etupäässä Saksan suuri vallankumous, jonka oireita jo nyt on selvästi havaittavissa. Ja silloin epäilemättä tuo mielissä kytevä viha, jonka voittajien kohtuuton menettely on synnyttänyt, puhkeaa hirvittäväan paloon, ja silloin emme varmaan voi toivoa rauhaa maahamme. Ei saa kevytmielisesti lohduttaa itseänsä sillä, ettei se tule aivan pian — vallankumouksista on aivan oikein sanottu, ettei viisainkaan ihminen voi sen *tulohetkeä* tarkalleen ennustaa. Mutta viisas ihminen voi kykynsä mukaan koettaa estää jonkin vallankumouksen *äärettömän tuhoisaa* tuloa, ellei tykkänään, niin ainakin siten, ettei se käy yli *oman kansan* ehkä kymmenen kertaa tuhoisampana kuin nyt riehuva kansalaissota.

Minä olen, vaikkakin olen syrjässä nykyisestä riehunnasta, katsonut velvollisuudekseni tämän kansan vuoksi ja oman kansalaismaineeni takia tulevien sukupolvien silmissä huomauttaa niistä epäilemättä vielä suuremmista vaurioista ja kärsimyksistä, joihin saatamme kansamme ja kulttuurimme, ellemme *nyt* koeta rakentaa rauhaa ja sovintoa. Sillä minä luulen, että se vielä *tällä* hetkellä olisi mahdollista, mutta jonkin ajan perästä ei. Jos minun ehdotustani ei hyväksytä tai jos se väärin tulkitaan, kuten viime aikainen toimintani monella taholla, en siihen mitään voi.

Sovinto voisi ehkä perustua *status quo ante* periaatteeseen, ennen sotaa vallinneen tilan palauttamiseen, täydelliseen amnestiaan, anteeksiantoon kaikille osaaottaville, miliisijärjestelmän palauttamiseen ja kaikkien muitten asioiden ratkaisun jättämiseen Suomen kansan *korkeimmalle vallalle*, Suomen kansan eduskunnalle. Olkoonpa tämän kokoonpano millainen hyvänsä: joka tapauksessa sekin on viime tapahtumista viisastunut. Pois hirveä kansalaissota! Sovintoa ja rauhaa Suomen kansan keskuudessa!

9. 4. 18.

SADAN VUODEN KULUESSA.

PUHE MOSKOVASSA-OLESKELUNI AIKANA

29. VI. 1919.

(Lyhennetty.)

Toverit! 14 p. syysk. 1812 seisoi kuuluisa Napoleon näillä Varpusvuorilla ja ihaili »kultakupoolista Moskova». Sata vuotta myöhemmin seisoo täällä vanha sotaveteraani Suomen luokkasotien ajoilta ja puhuu suomalaiselle kansanjoukolla.